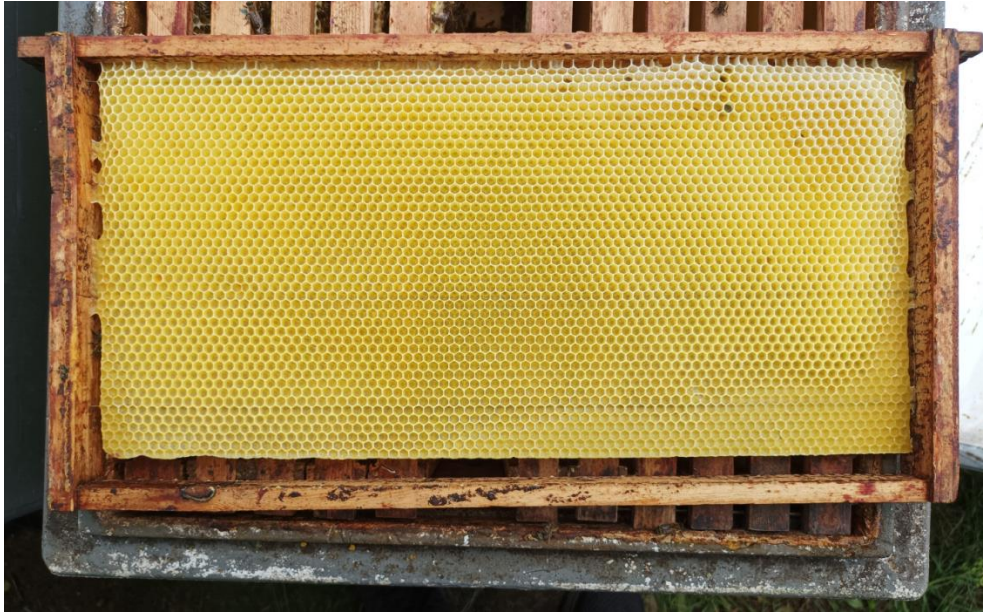

Nieuwsbrief #3

Kleine cellen (vervolg)

Ik denk dat onderstaande foto mijn punt bewijst: Buckfast bijen zijn veel beter in staat 4,9 mm cellen uit te bouwen dan Carnica's.

Het is nog niet perfect want hier en daar is nog een cel niet helemaal zeskant, maar het is stukken beter dan de ramen van mijn eerste poging. Mijn eerste plan was om een honingzolder te vullen met ramen met 4,9 mm waswafels, maar bij nader inzien heb ik een andere aanpak gekozen. In de honingzolder worden raten toch ietwat anders uitgebouwd dan in het broednest, dus heb ik er voor gekozen om nu en dan een uitgebouwd broedraam te vervangen door een waswafel. Zo zijn er ondertussen 8 gerecupereerd en het plan is om daar volgend jaar een Carnica volk op te huisvesten en dan de oefening te herhalen. Als zij dan zelf 4,9 mm waswafels aangeboden krijgen en die goed uitbouwen, zijn de voorwaarden voor een eventuele omschakeling aanwezig.

Ondertussen heeft de Buckfast koningin ons verlaten en is het koninkrijk haast ongemerkt overgenomen door een dochter die uiteraard lokaal bevrucht werd. Afwachten of we volgend jaar in hetzelfde volk weer ramen kunnen laten uitbouwen.

Tot slot: na mijn vorige nieuwsbrief kreeg ik van iemand de vraag of ik voor hem 5,1 mm waswafels wou produceren. Ik heb daar afwijzend op gereageerd omdat ik liever mijn waskringloop zuiver hou, zonder vermenging met was van elders. Bij nader inzien, aangezien ik wat was op overschot heb, is het wel mogelijk om daarvan waswafels ter beschikking te stellen. Om te vermijden dat men bij mij waswafels bestelt om die vervolgens te laten omsmelten naar 5,4 mm, zou ik ongeveer dezelfde prijs willen hanteren als in de reguliere handel. Als er iemand belangstelling heeft, laat maar iets horen.

Wordt nogmaals vervolgd.

Jenter en Nicot – een onmogelijk huwelijk?

Iedereen kent waarschijnlijk deze twee verschillende en meest gebruikte systemen om koninginnen te telen. Bij Nicot worden er met een naald, rietje, lepeltje of dergelijke eendaagse larfjes in potjes overgebracht, die dan in een houder worden geplaatst en verticaal opgehangen worden in een pleegvolk. Bij Jenter worden de larfjes niet aangeraakt maar met bed en al overgebracht naar een houder, na aanbrengen van een huls die de bovenzijde van de dop zal worden.

In beide gevallen wordt op dag 10 een kooitje over de dop geschoven om inbouwen van de doppen te vermijden en om te beletten dat de koninginnen na het uitlopen aan een soort “Game of Thrones” beginnen.

Het omlarfsysteem van Jenter is mijns inziens superieur omdat het veel minder arbeidsintensief is en er geen talent, handvastigheid of dieptezicht aan te pas komt. Het opsluitsysteem van Nicot is superieur omdat het kooitje ruimer is, de mogelijkheid heeft om voederdeeg te voorzien, zonder dat de pasgeboren koningin er in kleeft, en de houders met kooitje gemakkelijker te plaatsen en te verwijderen zijn.

Nu is het zo dat beide systemen niet compatibel zijn wegens afwijkende afmetingen en het is normaal niet mogelijk om het beste van beide werelden te hebben. Ik leg me daar natuurlijk niet bij neer en heb naar oplossingen gezocht.

Even de verschillen oplijsten: hete Nicot dopje waarin het larfje wordt geplaatst, heeft een buitendiameter van 9,5 mm. De hulsjes van Jenter zijn 10 mm, terwijl het bodempje 8 mm is. De houders van Nicot hebben een buitendiameter van 17 mm terwijl die van Jenter conisch zijn en gemiddeld 16,5 mm. Op de foto worden links de Jenter onderdelen en rechts die van Nicot getoond.

Als je de twee systemen wil combineren is er altijd wel iets dat niet past of uit elkaar valt. Mijn eerste oplossing, die ik al jaren toepas, is het verschil van 0,5 mm tussen het Jenter bodempje en de binnenzijde van de Nicot houder opvullen met een beetje was. Dat werkt goed en er valt haast nooit een dop naar beneden, ook niet als er veel bijen aanhangen. Trouwens, één van de eerste dingen die ze doen is het Jenter hulsje vastkleven aan de houder. Het is echter een extra handeling en achteraf moet die was er terug af als je de bodempjes wil hergebruiken en dat is weer extra werk. Mijn tweede idee was het inschakelen van de 3D-printer en het maken van nieuwe doppen met een stift waarop het Jenter bodempje past in plaats van een opening.

Zie de twee rechtse (witte) doppen op onderstaande foto. De moerdop komt hierdoor een stuk lager te hangen en er blijft in het kooitje maar weinig ruimte over voor de uitgelopen koningin. Daarom zocht ik naar een meer permanente, betere oplossing, zonder extra ingrepen.

Met een boormachientje en een zaag kan je een aantal aanpassingen uitvoeren, zodat de Jenter onderdelen probleemloos kunnen gebruikt worden in combinatie met de Nicot houders en kooitjes.

De bruine houders werden door mij origineel met een centrale schroef op de lat bevestigd. Die schroeven moeten er uit om plaats te maken voor de Jenter bodempjes. Eerst heb ik echter de bruine houders vastgeniet op de lat. Je kan dat ook met kleine nageltjes doen, bij gebrek aan een nietpistool. Na het verwijderen van de schroeven wordt het centrale gedeelte van de bruine houders uitgeboord met een boor van 9,5 mm. De beige Nicot dophouders worden uitgeboord met een boor van 10 mm. Dan wordt de opstaande rand er af gezaagd en een en ander een beetje opgekuist en ontbraamd. Dan blijft er een opening in de houder waarin het Jenter hulsje mooi past. Op de foto zie je linksonder het resultaat van de twee bewerkingen en in het midden de nieuwe samenstelling van houder, bodempje en huls. Aangezien de beige houder en het kooitje van Nicot voor elkaar gemaakt zijn, past alles precies. De Jenter huls komt ongeveer op dezelfde plaats te zitten als het originele Nicot potje, dus de moerdop hangt even hoog. Een eerste test met het raam op de foto hierboven heeft uitgewezen dat het perfect werkt en er minder koninginnen vast geraken tussen dop en kooitje. Het enige nadeel dat ik tot hertoe ondervonden heb, is dat de beige houder niet meer afsluit nadat je de dop verwijderd hebt en je hem moet dichtstoppen met een prop (ik gebruik daarvoor de was van de dop) of vervangen door een gesloten exemplaar.

Veel knutselgenot!

Raatafstand (vervolg)

Ik moet beginnen met een verontschuldiging en een rechtzetting. Vorige keer heb ik mij nogal negatief uitgelaten over Simplex en de Renson methode en dat was te kort door de bocht wegens te weinig context.

Hoewel ik persoonlijk liever met enkele broedkamers werk dan met de dubbele zoals DN en Simplex, kan ik begrijpen dat er voorstanders van zijn en dat moet gerespecteerd worden. De Renson of beperkte broedruimte methode is ontwikkeld voor het werken met een dubbele broedkamer en is veel moeilijker te realiseren met een enkele kamer. Je moet dan met verticale moerroosters gaan knoeien en dat loopt gegarandeerd eens in de zoveel keer verkeerd af. Uit ervaring!

Het verwijt in mijn vorige nieuwsbrief was geenszins gericht aan degenen die het systeem toepassen. Het is inderdaad een methode die zwermvertragend en opbrengstverhogend werkt, daar ben ik van overtuigd. Als je zoals ik nu en dan een reinteelt of KI-koningin koopt met de bedoeling betere genen in huis te halen en voor je productievolkens dochters te kweken van die supermoer dan is er niets aan de hand en kan je rustig gelijk welke bedrijfsmethode van je keuze toepassen. Je doet dan niet aan selectie maar maakt gebruik van het selectiewerk van iemand anders, waarvoor je betaalt. Als je echter van die supermoer 10 of 15 dochters kweekt om die onderling te vergelijken en van de beste dan weer verder te telen, dan doe je zelf aan selectie en kan je volgens mij de Renson methode niet gebruiken. Dit omdat je de koninginnen beperkt in hun eiproductie en dus geen juist beeld krijgt van de zwermplust en de volksgrootte.

Om even beeldspraak ter hulp te roepen: als je een Citroën 2 pk van 1964 en een Ferrari uitnodigt op het circuit van Francorchamps, maar je zegt tegen de twee piloten dat ze nooit sneller dan 40 km/uur mogen rijden, dan zal je nooit te weten komen wie de snelste is. Je gaat zien dat de Ferrari sneller aan die 40 zit, maar dat is dan ook alles. Dat is de context die ontbrak in mijn vorige artikel.

Nog even over de keuze tussen één of twee broedkamers. Ik heb tot enkele jaren terug altijd met Langstroth gewerkt. In de vorige eeuw, toen ik nog overwegend straatras had, was 1 Langstroth kamer met 10 ramen ruim voldoende voor de volken. Naarmate ik meer en meer met Carnica's begon te werken, was dat niet meer zo en ook de uitbreiding naar 12 ramen per romp was op de duur niet voldoende. 2 rompen Langstroth was dan weer teveel gevraagd van de volken. Daarom de omschakeling naar Dadant (US). Dat is ongeveer 30 % groter dan Langstroth en het voordeel van de US versie is dat de lengte van de ramen identiek is aan Langstroth. Je kan dus omschakelen van de ene naar de andere raamhoogte zonder veel problemen. De voorjaarsontwikkeling gaat op Dadant ook iets vlotter omdat het broednest ongeveer even hoog als breed is en dus de cirkelvorm sterk benadert. De onderlat/toplat barrière die je bij de tweekamer broednesten hebt, is bij Dadant ook niet aanwezig waardoor het broednest snel de juiste vorm krijgt. De Langstroth rompen doen nu hoofdzakelijk dienst als honingzolders en dat bevalt goed. Een volledig gevulde romp kan tot 22 kg honing bevatten, dus de noodzaak om een tweede honingzolder te plaatsen komt niet zo veel voor.

Scalvini

Ik heb al een aantal keer de lof gezongen van dit stukje gereedschap en ik wil dat hier nog eens doen.

Eerst wat over de methode waarbij het gebruikt wordt. Die is oorspronkelijk bedacht door wijlen Roger De Croock uit Dendermonde. Hij noemde het “de verbeterde biotechnische varroabestrijding”. Roger werkte met arrestramen waarbij de werksters wel bij de koningin kunnen, maar de moer opgesloten wordt op dat ene raam. Hij was op zoek naar een betere manier van opsluiten want de koningin heeft na enkele dagen dat ene raam volgelegd en moet vervolgens op dieet, wat haar overlevingskansen niet ten goede komen. Ook duurt het een tijdje eer ze na het vrijlaten opnieuw aan de leg gaat. Achteraf zit je van elk volk met een raam dat vol varroamijten zit en dat je dus best vernietigd, wat spijtig is van het materiaal en de energie die de bijen er in gestopt hebben. Roger zou het Scalvini kooitje omarmd hebben en er dankbaar gebruik van hebben gemaakt om zijn methode te verbeteren.

De methode in telegramvorm: dag 1: koningin in Scalvini-kooitje, dag 10: controle op doppen, dag 15 of 16: koningin terug vrij (of vervangen), dag 22 en/of 23: behandelen (bij voorkeur 2 gr oxaalzuur sublimeren).

Ik heb dit jaar 25 kooitjes gebruikt en geen enkele koningin is gesneuveld. Bij twee volken waren er bij de controle op dag 10 doppen (1 volk met twee doppen en 1 volk met massa's doppen). De koninginnen waren echter nog lustig aan de leg in het Scalvini-kooitje. Bij de eerste koningin (een groen gemerkte reinteelt) waren er een week na het vrijlaten opnieuw 2 doppen, dus werd het tijd om aan vervangen te denken. Alle koninginnen die werden vrijgelaten gingen zonder problemen verder aan de leg.

De voordelen van deze methode:

1. de koningin blijft aan de leg en hervat het vullen van het broednest na het vrijlaten zonder onderbreking. Op het ogenblik van de behandeling zijn er al 3 tot 4 ramen met eitjes en larfjes.
2. De werksters blijven stuifmeel stockeren rond het broednest, waardoor het verse broed zeker goed gevoed wordt. Als je de koningin de 1^e juli opsluit zijn het deze bijen die straks de winterbijen zullen grootbrengen en die zijn zelf varroavrij en goed doorvoed geweest. Alle cellen die leeg komen worden in gereedheid gebracht voor vers broed, waardoor het volk nog extra gestimuleerd wordt om snel de broedkamer(s) opnieuw te vullen.
3. De behandeling vindt plaats op het ogenblik dat er geen gesloten werksterbroed meer is en is dus zeer doeltreffend. Normaal volstaat 1 behandeling. Er zijn enkel nog enkele gesloten darrencellen. Om de behandeling nog effectiever te maken moet dat broed gekopt worden.

Er zijn bij mij 2 mogelijke situaties. Bij de volken die de darren voor de bevruchting moeten leveren, wordt geen darrenbroed gesneden en blijft het darrenraam dus in het volk. Op het ogenblik dat de koningin moet opgesloten worden, snij ik hier een stuk uit waar het Scalvini-kooitje net in past. Op het ogenblik dat de koningin vrijgelaten wordt, gaat het volledige raam er uit en wordt in de diepvriezer gestopt waardoor de darren met hun mijten overlijden. Half juli hoeven er geen darren meer geboren te worden voor de bevruchting en die kunnen dus gemist worden.

Bij de volken die geen darren mogen produceren, wordt het darrenraam regelmatig afgesneden en meestal is het onvoldoende uitgebouwd om het kooitje te kunnen herbergen. Daar werk ik met een toplat waaraan het kooitje wordt bevestigd met een schroef. Zoals je ziet op de foto bouwen ze er lustig op los en dat levert weer wat extra natuurwas op.

Soms moet je de raat eerst laten leeglikken boven een honingzolder omdat ze vol nectar of honing werd gestopt.

Het kooitje is ook uitermate geschikt om koninginnen te vervangen. In plaats van de oude koningin vrij te laten, knijp je ze een beetje dood (zoals mijn vriend Roger zou gezegd hebben) en breng je de nieuwe bevruchte koningin in met een geel Nicot-kooitje met deegstop. Ik heb dat dit jaar bij 9 volken gedaan en die zijn allemaal gelukt.

Als het de heer Scalvini is die het kooitje heeft ontworpen dan verdient hij een medaille voor de bijzondere dienst die hij de bijenhoudersgemeenschap heeft bewezen.

Project varroatolerantie

Plannen maken is altijd leuk en moet gebeuren als je een bepaald resultaat wil bereiken. Jammer genoeg houden bijen zich niet zo dikwijls aan de planning en dan wordt het improviseren in plaats van gestructureerd werken. Dit als inleiding om te zeggen dat het een jaar is om snel te vergeten. De koninginnenteelt begon enorm moeizaam en de oogst viel dik tegen.

De eerste ronde, die bedoeld was om naar Norderney te brengen plus een tiental voor het vervangen van slecht presterende moeren leverde slechts 25 % gelukke op. 15 op 60 dus en na sorteren op gewicht en vitaliteit slechts 8 die geschikt waren voor reinteelt. Aangezien de verplaatsing naar Norderney een dure en tijdrovende bezigheid is, heb ik beslist om dit jaar over te slaan. Voor minder dan 10 koninginnen de oefening doen, leek me niet relevant. Er zijn nog voldoende reinteeltmoeren en dochters daarvan aanwezig om de darrenvolken voor volgend jaar te leveren, dus hopen we volgend jaar op een betere start met vooral - beter weer.

De volgende reeks, die in extremis werd opgestart, was iets beter, maar niet veel. Uiteindelijk toch voldoende om mezelf te bedruipen. De derde en vierde reeks, waarvan ik had gezegd ze te willen vermijden, waren dan weer super geslaagd. Van de 25 die op 7 juli werden geboren, waren er 22 bijna op dezelfde dag (22 juli) aan de leg. Die zijn ondertussen allemaal de deur uit of besproken wegens veel spontane reserveringen.

Van de laatste reeks van 25 die nu staat opgesteld zullen er naar alle waarschijnlijkheid ook een aantal kunnen worden uitgeleverd. Dat zal voor rond 15 augustus zijn. Eerst gesloten broed zien, is de regel.

Al bij al is alles toch nog op zijn pootjes terecht gekomen, alle tegenslagen ten spijt. Na de tweede reeks hield de Kirchhain KI-moer het voor gezien en produceerde enkel nog darren. De derde en vierde reeks zijn dus dochters van de beste reinteeltmoer van de stal. Na vorig jaar exceptionele resultaten te hebben geboekt, heb ik ze dit jaar thuis gehouden en er een aantal keren bijen en broed van afgetapt om andere volken te versterken en broedafleggers te maken. Toch was ze qua opbrengst de nummer drie van alle volken, dus niet alleen de reinteelt- maar ook de F1-moeren. En, ook niet onbelangrijk, zo braaf als een pasgeboren lammetje en zeer rustige raatzit.

Momenteel ben ik in blijde verwachting van twee Kirchhain KI-moeren om opnieuw een injectie te geven met goede genen door gebruikmaking van het selectiewerk van een gerenommeerd bijeninstituut. Vorige keer werden ze op 6 augustus verzonden, dus ik hoop dat het nu weer rond die datum zal zijn. De miniplusjes waarin ik ze zal huisvesten, staan al te wachten.

Bij leven en welzijn, tot in het najaar, als ik het opnieuw zie zitten om voor het beeldscherm plaats te nemen en mij te ontboezemen.